

dem non causat alium habitum fidei: & hoc non est per inefficaciam gratiae, sed accidit ex parte subjecti, quod non potest recipere id quod jam habet.

SOLUTIO II.

Ad secundam quæstionem dicendum, quod sicut manet habitus fidei informis sine informitate, ita & actus sine informitate: quia habitus est quo quis agit, cum tempus affuerit, ut dicit Augustinus (b) de Trin. Lib. IV. cap. VII.

Ad primum ergo dicendum, quod hoc quod aliquis per fidem informem faciat bonum, pertinet ad substantiam habitus; & ideo hoc manet: sed quod faciat non bene, hoc pertinet ad informitatem; & ideo non manet.

Ad secundum dicendum, quod lumen fidei informis, & charitatis non sunt unius rationis: & ideo unum non offuscat aliud, sed perficit illud, cum unum sit materiale respectu alterius.

Ad tertium dicendum, quod actus fidei informis deficit ab actu fidei formatae ratione informitatis, & secundum hoc non manet.

SOLUTIO III.

Ad tertiam quæstionem dicendum, quod, sicut dicit Philosophus in VI. Ethic. cap. XVII. in homine ante completum esse virtutis moralis, existit quædam naturalis inclinatio ad virtutem illam, quæ dicitur virtus naturalis; & hæc eadem virtutis rationem sumit, secundum quod à superiori potentia, scilicet ratione, perfectionem accipit: & similiter fides informis præexistit in intellectu ante completum esse virtutis; sed rationem virtutis accipit ex perfectione superioris potentiae, scilicet voluntatis: unde una, & eadem fides quæ prius erat informis, postea fit formata. Nec est alia fides quæ advenit: quia fides formata, & informis non differunt specie, ut ex dictis patet. Duæ autem formæ unius speciei simul esse non possunt: quia formæ diversificantur secundum numerum ex diversitate materiae, vel subjecti.

Ad primum ergo dicendum, quod opus mortuum transit, & non potest idem numero iterum sumi, & ideo vivificari non potest; sed habitus informis manet, & ideo formari potest.

Ad secundum dicendum, quod accidens non variatur quasi subjectum variationis, sed quia secundum ipsum, subjectum diversimode se habet, quod subjectum variationis est, sicut patet in intensione, & remissione coloris.

Ad tertium dicendum, quod ex gratia, & fide non fit unum accidens; sed modus charitatis participatur ad perfectionem fidei, sicut modus prudentiæ participatur ad perfectionem virtutis moralis: & ideo charitas adveniens dicitur formare fidem præexistentem.

EXPOSITIO TEXTUS.

Accipitur autem fides tribus modis. Fides proprie dicitur ex hoc quod aliquis assentit eis quæ non videt. Hoc autem contingit dupliciter. Uno modo secundum quod homo inducitur per rationem humanam; & sic dicitur fides opinio vehemens. Et adhuc magis extenso nomine omnis certitudo quæ fit per rationem humanam, etiamsi ad visionem inducat, dicitur fides, secundum quod argumentum dicitur ratio rei dubiæ faciens fidem. Dicitur autem & veracitas hominis fides, in quantum est causa quod credat quis etiam de his quæ non videt: & sic dicit Tullius, Lib. I. de offic. cap. VIII. quod fides est fundamentum iustitiæ, fidem pro fidelitate accipiens. Et ulterius ipsa conscientia secundum quam aliquis hanc veracitatem tenet, dicitur fides. Rom. XIV. 23. Omne quod non est ex fide: Glossa: id est, ex conscientia. Alio modo secundum quod homo inducitur per rationem divinam; & sic dicitur fides ipse habitus quo creditur, sive sit formatus, sive informis; & actus, & objectum, & sacramentum, in quantum est causa, & signum huius fidei, & quælibet certitudo quæ habetur de divinis, extenso nomine dicitur fides, etiamsi videantur.

Non sicut corpora. Sciendum, quod hic Augustinus experimentalem cognitionem quam quis habet de fide sua, separat à quatuor generibus visionum: scilicet à visione exteriori, per hoc quod dicit: Sicut corpora; & à visione imaginationis, quæ ex ipsa relinquitur, in hoc quod dicit: Et per ipsorum imaginationem; & à visione imaginativæ, quæ ex diversis imaginibus rerum visarum format aliquam rem numquam visam, in hoc quod dicit: Non sicut ea quæ non videmus; & à visione intellectuali eorum quæ sunt extra nos, per hoc quod dixit: Nec sicut hominem.

Quid est fides nisi credere quod non vides? Hic diffinit habitum fidei per actum proprium.

DISTINCTIO XXIV.

Quomodo intelligitur quod scriptum est: Cum factum fuerit, credatis.

Hic queritur, (1) si tantum fides de non visis est, quomodo Veritas Apostolis ait, Joan. XIV. 29. Nunc fuerit de factis, & visis. Super quo Augustinus movet quæstionem, & absolvit, ita inquit super Joan. tract. LXXIV. Quid sibi vult, Ut cum factum fuerit, credatis? Hæc est laus fidei, si quod creditur, non videtur. Nam & Thomas cui dictum est Joan. XX. 29. Quia vidisti me, credidisti: non hoc credidit quod vidit. Cernebat enim, & tangebatur carnem viventem, quam viderat morientem; & credebat Deum in carne ipsa latentem. Credebat ergo mente quod non videbat, per hoc quod sensibus corporis apparebat. Si vero dicuntur credi quæ videntur, sicut dicit unusquisque oculis suis credidisse, non ipsa est quæ in nobis edificatur fides; sed ex rebus quæ videntur, agitur in nobis ut ea credantur quæ non videntur.

(1) Al. si autem. (2) Vulgata dixi.

Ex edit. P. Nicol. (b) Vel cum opus fuerit, ut videre est Libro de bono conjugali cap. XXI.

Ex his aperte intelligitur, quod proprie fides non apparentium est: nec illa est fides qua in Christo edificatur, qua dicimus usitata locutione nos ea credere quæ videmus. Alibi tamen, Lib. II. Qq. evang. cap. XXXIX. dicit Augustinus, fidem esse de rebus presentibus, quod erit in futuro, cum per speciem Deum presentem contemplabimur; quæ tamen non proprie dicitur fides, sed veritas. Est (inquit Augustinus) fides qua creduntur ea quæ non videntur; sed tamen etiam est rerum fides, quando non verbis, sed rebus ipsis presentibus creditur, quod erit cum per speciem manifestam se contemplandam Sanctis præbebit Dei sapientia. Sed non proprie hæc dicitur fides, immo fidei merces, ad quam credendo pervenitur, ut ex fide verborum transeat justus in fidem rerum.

Si vero queritur, utrum Petrus fidem passionis habuerit, cum hominem Christum pati oculis cernebat; dicimus eum fidem passionis habuisse non in eo quod credebat hominem pati, quia hoc videbat; sed in eo quod credebat Deum esse qui patiebatur. Non enim virtus fidei erat quod credebatur homo pati, & mori, quod Judæus cernebat; sed quod credebatur Deus esse qui patiebatur. Unde Augustinus super illum locum Psalm. CX. Respondit ei in via virtutis suæ: Laus fidei est, non quia credit hominem illum mortuum, quod & paganus credit; sed quia credit illum glorificatum, & verum Deum. Credit igitur fides Deum mortuum, & glorificatum hominem. Non igitur fuit Petrus fides credere hominem illum mori, quod oculis cernebat; sed credere Deum esse qui moriebatur. Nec nobis etiam fides in hoc meretur quod credimus hominem illum mortuum, quod & Judæus credit; sed quia credimus hominem Deum mortuum esse.

Si aliqua sciuntur quæ creduntur.

Post hoc queri solet, cum fides sit de non apparentibus, & non visis, utrum sit etiam de incognitis tantum. Si enim de incognitis tantum est, de his videtur tantum esse quæ ignorantur. Sed sciendum est, quod cum visio alia sit interior, alia exterior, non est fides de subjectis exteriori visioni; est tamen de his quæ visu interiori utrimque capiuntur. Et quædam utique hic sic capiuntur, ut intelligantur, etsi non ut in futuro; quædam autem non: quia cum fides sit ex auditu non modo exteriori sed interiori; non potest esse de eo quod omnino ignoratur, quia ipsa ad sensum corporis non pertinet, ut ait Augustinus (a) dicens: Quamvis ex auditu fides in nobis sit, non tamen ad eum sensum corporis pertinet qui dicitur auditus, quia non est sonus: nec ad ullum sensum corporis, quoniam cordis est resista, non corporis. Quædam ergo fide creduntur quæ intelliguntur naturaliter, quædam vero quæ non intelliguntur. Unde de Propheta Isai. VII. 9. (3) Nisi credideris, non intelliges: quod Augustinus aperte distinguit. Alia sunt, inquit, quæ nisi intelligamus, non credimus; alia quæ nisi credamus, non intelligemus. Nemo tamen potest credere in Deum, nisi aliquid intelligat, cum fides sit ex auditu prædicationis. Idem in Lib. de Trin. XIII. cap. 11. Certa fides utrumque inchoat cognitionem; cognitio vero certa non perficitur nisi post hanc vitam. Ambrosius quoque ait: (b) Ubi fides, non statim cognitio; ubi cognitio est, fides præcedit. Ex his apparet, aliqua credi quæ non intelliguntur, vel sciuntur, nisi prius credantur; quædam vero intelligi aliquando etiam antequam credantur. Nec tamen sic intelliguntur modo, ut in futuro sciuntur, & nunc etiam per fidem, quæ mundantur corda, amplius intelliguntur: quia nisi per fidem diligatur Deus, non mandatur cor ad eum sciendum: Unde Augustinus: (d) Quid est Deum scire, nisi mente eum conspicere, firmiterque percipere? Sed & priusquam valeamus percipere, & perspicere Deum, sicut percipitur à mundis cordibus, nisi per fidem diligatur, non poterit cor mundari, ut ad eum videndum sit aptum. Ecce hic aperte habes quia non potest sciri Deus, nisi prius diligendo credatur. Supra autem dictum est, quod nemo potest credere in Deum, nisi aliquid intelligat. Unde colligitur non posse sciri, & intelligi credenda quædam, nisi prius credantur; & quædam non credi, nisi prius intelligantur; & ipsa per fidem amplius intelligi. Nec ea quæ prius creduntur quam intelligantur, per fidem ignorantur, cum fides sit ex auditu. Ignorantur tamen ex parte, quia non sciuntur. Creditur ergo quod ignoratur, sed non penitus; sicut etiam amatur quod ignoratur. Unde Augustinus: (d) Sciri aliquid, & non diligi potest; diligi vero quod nescitur, quæro utrum possit. Si non potest, nemo diligit Deum antequam sciat. Ubi autem sunt illa tria, spes, fides, & charitas, nisi in animo credente quod non addiffi scit, & sperante, & amante quod credit? Amatur ergo & quod ignoratur, sed tamen creditur.

DIVISIO TEXTUS.

Postquam determinavit Magister de fide secundum suam substantiam, hic determinat de ea in comparatione ad suum objectum: & introducit pars ista occasione diffinitionis fidei ab Apostolo datæ, qua fidem argumentum non apparentium dicit. Dividitur autem pars hæc in duas. In prima inquirit, utrum fides sit de non visis; in secunda utrum sit de incognitis, ibi: Post hæc queri solet. Circa primum duo facit. Primo ostendit fidem, proprie loquendo, esse de non visis; secundo removet quam.

In III. Sent. Tom. III.

(3) Vulgata: Nisi credideritis, non permanebitis.

Ex edit. P. Nicol. (a) Lib. XIII. de Trin. cap. 11. (b) Serm. x. super Psal. CXIII. ad illum versum, Cognovi Domine quia equitas etc. (c) Lib. VIII. de Trin. cap. 14. (d) Ibidem, sed alia serie quam hic.

QUESTIO I.

Hic queruntur tria. Primo. Quid sit objectum fidei. Secundo. Qualiter se habeat ad cognitionem nostram. Tertio. De merito, & laude fidei.

ARTICULUS I.

Utrum veritas increata sit objectum fidei.

2. 2. *quast. 1. art. 1. 2. & 3.*

1. **A**D primum sic proceditur. Videtur quod veritas increata non sit objectum fidei. Fides enim est de his quæ sub symbolo continentur, quod est collectio credendorum. Sed in symbolo continentur quædam quæ ad creaturam pertinent, sicut passio, & huiusmodi. Ergo objectum fidei non est veritas increata.

2. Præterea. Fides, ut Augustinus dicit (sermo xxxviii. ad fratres in eremo) per sanctam Scripturam instruitur. Sed in ea multa de creaturis continentur. Ergo fidei objectum non est tantum veritas increata.

3. Præterea. Fides à prophetica revelatione initium sumpsit. Sed prophetia est de rebus creatis, cum contineat differentias temporis, quibus creatura subiacet. Ergo & fides.

4. Præterea. Forma universalis non est principium operandi, quia est à motu remota: unde ratio universalis, quæ est formarum universalium, non movet, sicut pater per Philosophum in III. de Anima, text. xlv. Sed veritas prima est magis à materia, & motu remota quam aliqua forma universalis. Cum ergo fides sit operativus habitus quodammodo, quia per dilectionem operatur, ut dicitur Galat. iv. videtur quod objectum fidei non possit esse veritas prima.

5. Præterea. Virtutes theologice, ut supra dictum est, ordinant nos in finem. Sed finis noster non tantum est Deus, sed etiam gloria creata. Ergo & fides etiam circa veritatem creatam est.

Sed contra est quod dicit Dionysius vii. cap. de divin. Nom. quod divina fides est circa simplicem, & semper existentem veritatem. Hoc autem est veritas increata. Ergo objectum fidei est verum increatum.

Præterea. Ab eodem res denominatur à quo recipit speciem. Sed habitus speciem recipiunt ab objecto. Cum ergo fides dicatur à Deo virtus theologica, videtur quod objectum proprium ejus est veritas increata.

QUÆSTIUNCULA II.

1. **U**terius. Videtur quod fides non sit circa verum complexum. Quia, ut dictum est, objectum fidei est simplex veritas. Sed in simplici non cadit aliqua complexio. Ergo non est circa verum complexum.

2. Præterea. Fidei succedit visio. Sed visio patriæ erit de incompleto. Ergo & fides.

3. Præterea. Fides formatur charitate. Sed charitas habet pro objecto bonum incompleto. Ergo & fides verum incompleto.

4. Præterea. Sicut dicit Philosophus in III. de Anima, text. xxii in compositione intellectuum cadit tempus. Sed de substantia fidei (1) non videtur esse tempus; alioquin nullus fuisset tempore nati- vitatis Christi fidelis, nisi qui credidisset eum tunc nasci. Ergo fides non est circa verum complexum.

5. Præterea. Fides eadem est semper. Sed enuntiabilia non manent eadem: quia nos credimus Chris-

(1) Al. deest non. (2) Forte nihil.

tum natum, quem Patres crediderunt parvulum. Ergo fides non est enuntiabile.

Sed contra fides est media inter opinionem, & scientiam. Sed tam scientia, quam opinio est enuntiabile. Ergo & fides.

Præterea. Per fidem differt fidelis ab infideli. Non autem differt per incompleto: quia Judæus credit adventum Christi sicut & nos; sed in hoc distinguimur, quia nos credimus eum venisse, quem ipsi expectant venturum. Ergo fides est de complexis.

QUÆSTIUNCULA III.

1. **U**terius. Videtur quod fidei possit subesse falsum. Omne enim verum contingens potest esse falsum. Sed fidei subest aliquod verum contingens, scilicet passio Christi, quia fuit voluntaria, & ex libero arbitrio tam Christi, quam Judæorum dependens. Ergo fidei potest subesse falsum.

2. Præterea. In tempore ante passionem Christi, postquam creditur Abraham Christi passionem futuram, constat quod possibile fuit tunc Deo alio modo humanum genus liberare: quod si fuisset, fides Abraham falsificata fuisset. Ergo fidei potest subesse falsum.

3. Præterea. Spei potest subesse falsum; quia aliquis sperat se habiturum vitam æternam qui nunquam habebit: & similiter charitati: quia aliquis promittit aliquid ex charitate quod non faciet, sicut de Apostolo patet I. Cor. i. Ergo & fidei.

4. Præterea. Latria per fidem dirigitur. Sed in actu latriæ aliquis potest errare, sicut qui credit esse hostiam consecratam quæ non est consecrata, & eam adorat. Ergo & fidei potest subesse falsum.

Sed contra. Fides est certior quam scientia, ut supra dictum est. Sed scientiæ non subest falsum. Ergo multo minus fidei.

Præterea. Per nullam virtutem producit actus malus: quia bonus usus potentie est actus virtutis, ut dicit Augustinus (de lib. arb. lib. II. cap. xix.) Sed opinari falsum est malus usus intellectus. Cum ergo fides sit virtus, non contingit fidei subesse falsum.

SOLUTIO I.

Respondeo dicendum ad primam quæstionem, quod in objecto alicujus potentie contingit tria considerare; scilicet id quod est formale in objecto, & id quod est materiale, & id quod est accidentale; sicut patet in objecto visus: quia formale in ipso est lumen, quod facit colorem visibilem actu; materiale vero ipse color, qui est potentia visibilis; accidentale vero sicut quantitas, & alia huiusmodi, quæ colorem comitantur. Et quia unumquodque agit secundum quod est in actu, & per suam formam, objectum autem est activum in virtutibus passivis: ideo ratio objecti, ad quam proportionatur potentia passiva, est id quod est formale in objecto: & secundum hoc diversificantur potentie, & habitus, qui ex ratione objecti speciem recipiunt: & hæc tria est invenire in objecto fidei. Cum enim fides non assentiat alicui, nisi propter veritatem primam credibilem, (2) non habet quod sit actu credibile nisi ex veritate prima, sicut color est visibilis ex luce: & ideo veritas prima est formale in objecto fidei, & à qua est tota ratio objecti. Quidquid autem est illud quod de Deo creditur, sicut est passum esse, vel ali-

aliquid huiusmodi, hoc est materiale in objecto fidei; ea autem quæ ex istis credibilibus consequuntur, sunt quasi accidentaliter. Et ideo concedendum est, quod objectum fidei, proprie loquendo, est veritas prima.

Ad primum ergo dicendum, quod passio, & alia huiusmodi quæ continentur in symbolo, se habent materialiter ad objectum fidei.

Ad secundum dicendum, quod in sacra Scriptura instruitur fides quantum ad essentialia fidei, sicut sunt quæ de Deo in ipsa dicuntur, & quantum ad accidentalia, sicut sunt gesta Patrum, & alia huiusmodi, quæ ad fidem pertinent, in quantum sunt divinitus inspirata & dicta.

Ad secundum dicendum, quod quamvis prophetia, & fides sint de eodem, sicut de passione Christi, non tamen secundum idem: quia fides formaliter respicit passionem ex parte illa qua subest aliquid æternum, scilicet in quantum Deus est passus; hoc autem quod temporale est, respicit materialiter: sed prophetia est contrario.

Ad quartum dicendum, quod formæ universales non movent, secundum quod in sua universalitate considerantur, sed secundum quod applicantur ad aliquid particulare: & similiter prima veritas movet ad operandum, in quantum applicatur ad hunc, vel ad illum, sicut dum consideratur quod est finis ad quem iste, vel ille pervenire potest. Vel dicendum, quod formæ universales non sunt subsistentes in rerum natura: & ideo ad operationem, vel ad actionem se habere non possunt neque sicut principium, neque sicut terminus; & ideo non est similis ratio de Deo, qui in seipso subsistit.

Ad quintum dicendum, quod beatitudo creata consistit in operatione nostra ad Deum; operatio autem ex objecto cognoscitur: unde principaliter est fides de ipso Deo, & secundo de beatitudine creata.

SOLUTIO II.

Ad secundam quæstionem dicendum, quod, sicut dicit Augustinus, credere est cum assensione cogitare; assentire autem non potest aliquis nisi ei quod verum est: veritas autem non consistit nisi in complexione vel intellectu, vel vocum: & ideo objectum fidei oportet quod sit verum complexum. Et hoc patet per hoc quod quidam Philosophi illam operationem intellectus qua componit, & dividit, appellaverunt fidem. Unde illi qui dixerunt, quod fidei objectum est incompleto, propriam vocem ignoraverunt. Quod enim dicitur: Credo incarnationem, non potest intelligi (3) formando conceptionem incarnationis: quia sic quilibet qui intelligit quid significatur per nomen, crederet incarnationem. Unde sensus est: Credo incarnationem esse, vel fuisse. Patet ergo quod fidei, in quantum est fides, convenit circa verum complexum esse, convenit etiam sibi ex ipsa ratione objecti proprii, quod est veritas prima, de qua non potest sciri quid est, ut intellectus in ejus cognitione utatur formatione; sed cognoscitur quia est, quod fit per intellectum componentem, & dividendum.

Ad primum ergo dicendum, quod quamvis veritas prima sit simplex secundum rem, tamen in ea inveniuntur multa secundum rationem, prout intellectus diversas conceptiones de ipsa format: & secundum hoc etiam illas diversas conceptiones potest In III. Sent. Tom. III.

(3) Al. informando. (4) Al. divisio. (5) Al. deest tempus. (6) Al. poterat.

componere, & dividere, & enuntiationem de Deo formare.

Ad secundum dicendum, quod operatio intellectus componentis, & dividens resolvitur ad operationem ejus qua respicit aliquid incompleto: quia quod quid est, est principium demonstrandi an est simpliciter, & quia est: & ideo etiam illud quod fidei succedit, in quo fides consummabitur, erit (4) visio incompleto.

Ad tertium dicendum, quod objectum charitatis est bonum, quod secundum Philosophum in VI. Metaph. text. viii. est in rebus; objectum autem fidei est verum, quod completur per operationem animæ. Et quia compositio, & divisio, quæ est in enuntiabilibus, non est nisi per animam; ideo complexum est objectum fidei, quamvis incompleto sit objectum charitatis.

Ad quartum dicendum, quod tempus determinatum, est de his quæ accidentaliter se habent ad fidem, sicut etiam se habet accidentaliter ad prædicatum, & ad subjectum, quæ intellectus componit, & dividit. Ea autem quæ se habent accidentaliter ad fidem, non sunt de necessitate salutis, nisi postquam determinata sunt per prædicationem, & doctrinam.

Ad quintum dicendum, quod sustinentium fidem esse circa verum complexum, quidam dixerunt, quod est idem enuntiabile, quod secundum tria tempora variatur, quod in I. Libro improbatum est distinct. xxiv. Et propter hoc alii dixerunt, quod articuli fidei non sunt idem quantum ad essentiam, sed quantum ad utilitatem: quod etiam non bene dictum est: quia sic fides non esset eadem simpliciter, sed secundum quid. Et ideo dicendum est, quod in ipso articulo qui est objectum fidei complexum, est aliquid materiale, scilicet ipsa passio; & aliquid formale, scilicet res divina; & aliquid accidentale, scilicet ipsum (5) tempus unde fides variatur non quantum ad essentiam, sed quantum ad accidens.

SOLUTIO III.

Ad tertiam quæstionem dicendum, quod fides innititur veritati primæ: unde cum illa sit infallibilis, fidei non potest subesse falsum.

Ad primum ergo dicendum, quod contingens non potest esse objectum fidei, nisi secundum quod stat sub divina præscientia; & secundum hoc quod stat necessitatem consequentiæ, & sic cadit sub fide: unde sicut præscientia non potest falli, ita nec fides.

Ad secundum dicendum, quod post tempus Abraham Deus potuit alio modo genus humanum liberare quam per passionem Christi, loquendo de potentia absoluta, sed non secundum quod consideratur in ordine ad præscientiam: (6) non enim potest Deus ut aliquid ab eo præscitum sit, & postmodum non fiat, sicut non potest falli, vel mutari: & sic fides Abraham fuerat de passione Christi, secundum quod subsistit divinæ præscientiæ.

Ad tertium dicendum, quod spes non tendit in beatitudinem nisi ex suppositione meritum: alias esset præsumptio, & non spes. Unde si deficientibus meritis iste ad beatitudinem non pervenit, ut speravit, spes non decipitur: & similiter nec charitas decipitur: quia semper vult id quod Deo placitum est. Unde si aliquis postea comperiat non esse Deo placitum quod prius placitum aestimabat, aestimatio humana fallitur, non charitas.

Ad quam dicendum, quod fides non est de hac hostia nisi rite consecrata; sed quod hæc hostia sit rite consecrata, hoc est humane æstimationis: & ex hac parte potest accidere error in latia.

ARTICULUS II.

Utrum fides possit esse de visis.

2. 2. quæst. 1. art. 4. 5. & de ver. quæst. xv. art. 9.

1. Ad secundum sic proceditur. Videtur quod fides sit de visis. I. Corinth. xiiii. 12. *Videmus nunc per speculum in ænigmate*: & loquitur ibi de fide: ideo fides est visio. Ergo creditur sunt visis.

2. Præterea. Lumen fidei se habet ad articulos sicut lumen naturale ad principia naturaliter cognita. Sed lumen naturale facit videre principia per se nota. Ergo & lumen fidei facit videre articulos.

3. Præterea. Intelligere, videre est. Sed oportet eum qui audit, intelligere quæ dicuntur, ad hoc quod credat. Ergo fides, quæ ex auditu est, de visis est.

4. Præterea. Prophetia visionis causa est. Sed fides, & prophetia in idem concurrant, ut supra dictum est. Ergo fides de visis est.

5. Præterea. Id quod est materiale in objecto fidei, est res creata, ut dictum est. Sed res illa creata visui humano subjacet etiam sensibili, sicut passio. Ergo cum fides sit de toto objecto suo, fides de visis erit.

Sed contra. Hebr. xi. 1. *Fides est argumentum non apparentium*. Ergo non est de visis.

Præterea. *Deum nemo vidit unquam*: Joan. 1. 18. Sed fides proprie est de Deo. Ergo fides est de non visis.

Præterea. Fides gignit spem: (1) Glossa Matth. 1. Sed spes est de non visis, Roman. viii. Ergo & fides.

QUÆSTIUNCULA II.

1. Uterius. Videtur quod fides possit esse de scitis. Deum enim esse, est creditum. Sed hoc est scitum, quia demonstrative probatum est. Ergo fides est de scitis.

2. Præterea. Unum de generantibus scientiam est doctrina. Sed fides, quantum ad distinctionem credendorum, est per doctrinam, quia fides ex auditu est: Rom. x. Ergo fides est de scitis.

3. Præterea. Omne illud ad quod habetur ratio probans, est scitum. Sed ad ea quæ sunt fidei, potest haberi ratio probans: I. Petr. iiii. 15. (3) *Parati semper ad reddendum rationem de ea quæ in vobis est fide, & spe*: & Commentator super 1. cap. de Div. Nom. dicit, quod ratio est prior auctoritate: & Richardus de Sancto Victore (a) dicit, quod ad nullam veritatem probandam deficit ratio. Ergo fides est de scitis.

4. Præterea. Omnis probatio convincens intellectum ad assentiendum, facit scientiam. Sed ad assentiendum his quæ sunt fidei, convincitur intellectus per miracula, sicut supra dictum est de demonibus. Ergo fides est de scitis.

Sed contra. Scientia ex intellectu principiorum causatur. Sed de his quæ fides credit, non possumus

(1) Nicolai: ut dicit Glossa. (2) Al. creditum, (3) Vulgata: *Parati semper ad satisfactionem omni poscenti vos rationem de ea quæ in vobis est spe*. (4) Al. ignota. (5) In Vulgata deest *mea*.
Ex Edit. P. NICOL. (a) Hoc habet plenius Lib. I. de Trin. cap. iv.

habere intellectum fide manente, scilicet in statu viæ. Ergo fides non potest esse de scitis.

Præterea. Scientia est effectus rationis. Sed ea de quibus est fides, sunt supra rationem. Ergo de his quæ sunt fidei, non potest esse scientia.

Præterea. *Deum nemo vidit unquam*: Joan. 1. 18. Sed fides proprie de Deo est. Ergo est de non visis &c.

QUÆSTIUNCULA III.

1. Uterius videtur quod ea de quibus est fides, sint ignota. Quia secundum Gregorium, hom. xxvi. super Evang. apparentia non habent fidem, sed agnitionem. Sed ea quæ non habent agnitionem, sunt ignota. Ergo ea quæ fidem habent, ignota sunt.

2. Præterea. I. Corinth. 11. 9. *Oculus non vidit, & auris non audivit, & in cor hominis non ascendit, quæ præparavit Deus diligentibus se*. Sed quæcumque cognoscuntur, in cor ascendunt. Ergo fides, quæ est de prædictis, est de ignotis.

3. Præterea. Omnis nostra cognitio habet ortum à sensu, secundum Philosophos. Sed ea quæ cadunt sub fide, nullo modo possunt reduci ad cognitionem sensibilem. Ergo de eis non est cognitio aliqua.

4. Præterea. Omne quod cognoscitur, est præsens aliquo modo cognoscenti. Sed fides, ut dicit Augustinus, Lib. XIII. de Civ. Dei cap. iv. & Lib. de videndo Deo, seu epist. cxli. & serm. 1. in fer. 2. Paschæ, est de absentibus. Ergo ea quæ sunt fidei, sunt ignota.

Sed contra. Omnis habitus in potentia cognitiva existens facit cognoscere suum objectum. Sed fides est in cognitiva potentia existens sicut in subjecto, ut prius dictum est, dist. xxiii. quæst. 1. art. 3. Ergo ea quæ sunt fidei, aliquo modo cognoscuntur.

Præterea. Infidelitas est (4) ignorantia, ut patet 1. Tim. 1. 13. *Miseri cordiam consecutus sum, quia ignorans feci in incredulitate (5) mea*. Ergo fides est cognitio; & ita credita sunt cognita.

SOLUTIO I.

Respondeo dicendum ad primam quæstionem, quod visio, proprie loquendo, est actus sensus visus; sed propter nobilitatem istius sensus translatum est nomen visionis ad actus aliarum potentiarum cognitivarum secundum similitudinem ad sensum visus. Potest ergo attendi similitudo quantum ad genus cognitionis tantum; & sic largo modo, & improprie omnis cognitio visio dicitur; & secundum hoc fides est de visis utcumque, sicut Magister dicit, non quidem visu exteriori, sed interiori. Potest etiam ulterius attendi hæc similitudo non solum quantum ad genus cognitionis, sed etiam quantum ad modum cognoscendi. Modus autem quo sensus visus videt, est in quantum species visibilis in actu per lumen formatur in visu: unde transferendo nomen visionis ad intellectum, proprie intelligendo, videmus quando per lumen intellectuale ipsa forma intellectualis fit in intellectu nostro; sive illud lumen sit naturale, sicut cum intelligimus quidditatem hominis, aut alijus hujusmodi; sive sit supernaturale, sicut quo Deum in patria videbimus. Et ulterius videri per in-

intellectum dicuntur illa complexa quorum cognitio ex prædicta visione consurgit; sicut per lumen naturale videmus principia prima, quæ cognoscimus statim, ut terminos; sive per lumen supernaturale, sicut est visio prophetiæ. Et ulterius etiam ea quæ in ista principia resolvere possumus, per rationem dicuntur videri, sicut ea quæ scimus demonstrative probata. Et secundum hoc patet quod fides non potest esse de visis: quia forma illa intelligibilis quæ principaliter est objectum fidei, id est Deus, formationem intellectus nostri subterfugit, & non est ei pervius in statu viæ, ut dicit Augustinus. Nec iterum ea quæ sunt fidei, ad principia visa reducere possumus demonstrando.

Ad primum ergo dicendum, quo visio accipitur ibi large secundum primum modum.

Ad secundum dicendum, quod termini principiorum naturaliter notorum sunt comprehensibiles nostro intellectui: ideo cognitio quæ consurgit de illis principijs, est visio: sed non est ita de terminis articulo- rum. Unde in futuro, quando Deus videbitur per essentiam, articuli erunt ita per se noti, & visi, sicut modo principia demonstrationis.

Ad tertium dicendum, quod fidem præcedit intellectus, quo intelligimus quid significatur per nomen, & non quo intelligimus quid sit res ipsa: quia nomina ex effectibus imponuntur.

Ad quartum dicendum, quod prophetia respicit temporale quasi proprium objectum, quod intellectu comprehendi potest: & ideo prophetia est visio.

Ad quintum dicendum, quod de eo quod est materiale in objecto fidei, scilicet incarnatio, non est fides, nisi secundum quod stat sub illo formali; sicut visus non est de colore nisi secundum quod stat sub lumine: & sic non cadit sub visu corporali, nec intellectuali.

SOLUTIO II.

Ad secundam quæstionem dicendum, quod fides, ut dictum est, comparatur ad aliquid dupliciter, scilicet per se, & per accidens. Et quod per se pertinet ad fidem, pertinet ad eam semper, & ubique: ideo quod pertinet ad fidem ratione hujus, vel illius, non est fidei per se, sed per accidens. Sic ergo quod simpliciter humanum intellectum excedit, ad Deum pertinens, nobis divinitus revelatum, per se ad fidem pertinet; quod autem excedit intellectum hujus, vel illius, & non omnis hominis, non per se, sed per accidens ad fidem pertinet. Ea autem quæ omnem humanum intellectum excedunt, non possunt per demonstrationem probari, quia demonstratio in intellectu principiorum fundatur: & ideo hujusmodi non possunt esse scita; sed quædam quæ sunt præcedentia ad fidem, quorum non est fides, nisi per accidens, in quantum scilicet excedunt intellectum illius hominis, & non hominis simpliciter, possunt demonstrari, & sciri; sicut hoc quod est Deum esse; quod quidem est creditum quantum ad eum cujus intellectus ad demonstrationem non attingit: quia fides, quantum in se est, ad omnia quæ fidem concomitantur, vel sequuntur, vel præcedunt, sufficienter inclinatur.

Et per hoc patet solutio ad primum.

Ad secundum dicendum, quod fides determinatur per auditum doctrinæ proponentis quid evitandum sit, & quid tenendum sit, sed non probantis propositum: & ideo scientiam talis doctrina non facit.

(6) Al. ut quid Deus dixit. (7) Al. deest ideo. (8) Al. omittitur est. (9) Al. hominum.

Ad tertium dicendum, quod ratio humana præcedit auctoritatem humanam, & ratio divina præcedit auctoritatem divinam, cui fides innititur: unde fides nostra ita se habet ad rationem divinam qua Deus cognoscit, sicut se habet fides illius qui supponit principia subalternatæ scientiæ à scientia subalternante, quæ per propriam rationem illa probavit. Unde Apostolus non monet humanam rationem inducere ad probandum fidem, sed divinam, (6) ut ostendatur quod Deus dixit; humanam autem ad defendendum, ut per eam ostendatur quod ea quæ fides præsupponit, non sunt impossibilia; non autem ita quod sufficienter per rationem humanam ea quæ fidei sunt, probari possint. Et ideo verbum Richardi intelligendum est de probatione non sufficienti, sed aliquo modo persuadenti.

Ad quartum dicendum, quod argumenta quæ cogunt ad fidem, sicut miracula, non probant fidem per se, sed probant veritatem annuntiantis fidem: & ideo de his quæ fidei sunt, scientiam non faciunt.

SOLUTIO III.

Ad tertiam quæstionem dicendum, quod ad perfectam rationem cognitionis intellectivæ tria requiruntur. Primo quod id quod cognoscitur, intellectui proponatur; secundo quod intellectus illis adhæreat; tertio quod ea videat. Ea ergo quæ fidei sunt, intellectui proponuntur non quidem in seipsis, sed quibusdam verbis, quæ ad eorum expressionem non sufficiunt, & quibusdam similitudinibus ab eorum representatione deficientibus; & (7) ideo dicuntur cognosci in speculo, & in ænigmate. Et propter hoc non videtur proprie loquendo, sed tamen intellectus assentit eis: & propter hoc imperfecte cognoscuntur, nec omnino ignorantur.

Ad primum ergo dicendum, quod Gregorius loquitur de agnitione perfecta, quæ visionem includit.

Ad secundum dicendum, quod in cor ascendit quod per operationem cordis formari potest; & hoc (8) est quod videtur: & per istum modum quæ præparavit Deus diligentibus se, in cor hominis non ascendunt.

Ad tertium dicendum, quod cognitio fidei ortum habet à sensu, in quantum significationes (9) nominum, quæ proponuntur à sensibus, cognovit; sed hæc deficiunt à representatione ejus circa quod est fides proprie: ideo fides non habet cognitionem perfectam.

Ad quartum dicendum, quod illud proprie dicitur præsens cujus essentia intellectui, vel sensui præsentatur: & quia hoc facit visionem, ideo dicit Augustinus, quod videntur præsentia, sed creduntur absentia: & propter hoc etiam fides assimilatur auditui, quia de absentibus est, sicut auditu cognoscimus quæ, cum sint absentia, nobis recitantur.

ARTICULUS III.

Utrum necessarium sit homini credere aliquid cujus non habet scientiam.

2. 2. quæst. 11. art. 3. & 10. & de ver. quæst. xiv. artic. 10.

1. Ad tertium sic proceditur: Videtur quod non sit necessarium quod homo credat aliquid cu-